

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Шелеміна А.В., студ.

Наукові керівники – канд. екон. наук, доц. **О.В. Жиликова**
Харківський державний університет харчування та торгівлі

С.В. Михайленко

Харківська дирекція №1 страхової компанії «Аска»

Стимулом для розвитку ринку страхування життя стало реформування пенсійної системи України. Перехід до трирівневої системи пенсійного забезпечення в Україні, в якій компаніям зі страхування життя відведено провідну роль, вимагає здійснення моніторингу процесів, які будуть відбуватися у цій сфері.

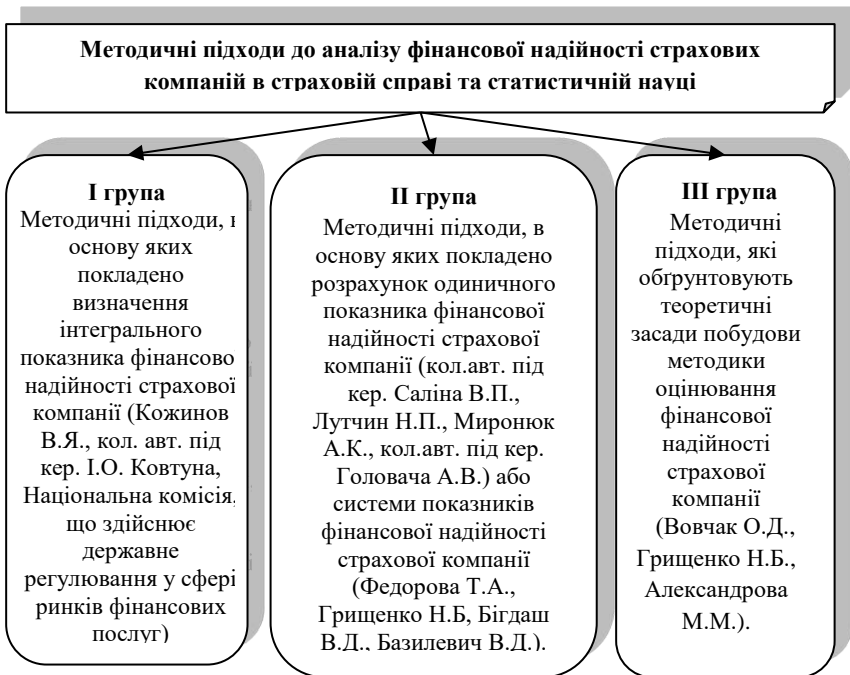
Попри те, що на початку 2004 р. в Україні стартувала пенсійна реформа, яка задекларувала існування трирівневої пенсійної системи, і надалі залишаються невирішеними проблеми, зокрема: бюджет ПФУ постійно має дефіцит власних коштів, що унеможливорює повною мірою покривати його видатки. Така різниця компенсується завдяки дотаційним ресурсам з Держбюджету. Загальний рівень пенсійного забезпечення громадян у нашій державі і надалі залишається низьким, а це є показником економічного та соціального становища населення країни. Система недержавного пенсійного страхування залишається недостатньо розвинутою та неспроможна забезпечити економічну стабільність людей похилого віку. Залишається невирішеною проблема запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [1].

Зважаючи на соціальну важливість пенсійного забезпечення для населення, по-перше, підвищується актуальність питання стимулювання розвитку ринку страхування життя як однієї зі складових пенсійного забезпечення населення, по-друге, ставляться високі вимоги до рівня надійності фінансових інститутів. Саме з цих причин інтерес до надійності страховика виявляється вже не тільки з боку державних контролюючих органів, а й з боку населення, для якого цей показник стає одним з найважливішим під час вибору страхової компанії.

Аналіз та узагальнення різних наукових підходів до визначення фінансової надійності дало змогу розкрити її економічну природу та обґрунтувати відмінності між фінансовою стійкістю та фінансовою надійністю страховика, які базуються на спільних чинниках, але мають різницю у змісті та складні взаємозалежні зв'язки.

На нашу думку, під фінансовою надійністю страхової компанії слід розуміти її здатність своєчасно та адекватно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища шляхом підвищення ефективності управління складом активів і пасивів з одночасним виконанням взятих зобов'язань за умов забезпечення подальшого розвитку.

Оцінка фінансової надійності страхової компанії залишається одним із нерозв'язаних питань фінансової та статистичної науки. Забезпечення надійного функціонування страхових компаній та захист прав споживачів послуг у сфері страхування вимагає пошуку та розробки нових методичних підходів її оцінки. Отримувати достовірну інформацію про фінансові можливості та про рівень фінансової безпеки ринку страхування життя можливо тільки за умов формування і реалізації системи статистичного моніторингу фінансового стану компаній цього сектору страхового ринку України.

Рисунок 1 – Групування методичних підходів до оцінки фінансової надійності страхової компанії

Аналіз наукових праць сучасних науковців дозволяє провести групування методичних підходів до оцінки фінансової надійності страхової компанії (рис. 1).

Група вітчизняних науковців під керівництвом І.О. Ковтуна пропонує методика оцінки фінансової надійності страхової компанії, яка полягає у визначенні узагальнюючого показника – коефіцієнта фінансової надійності страхової компанії [2, с. 128-133].

Перевагою даної методики є простота її застосування. Інформаційною базою для неї виступає публічна звітність страхової компанії, яка є доступною для всіх зацікавлених осіб. Алгоритм розрахунку коефіцієнту платоспроможності ґрунтується на методичних засадах оцінки платоспроможності визначених у Законі України "Про страхування".

Однак, представлена методика має низку недоліків;

1) Алгоритм розрахунку показника ліквідності не враховує різного рівня ліквідності окремих видів поточних активів (запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій).

2) Відсутні нормативні значення складових показників фінансової надійності, що унеможлиблює проведення факторного аналізу результуючого показника фінансової надійності.

3) Відсутнє нормативне значення коефіцієнту фінансової надійності, що унеможлиблює проведення порівнянь та позбавляє методику практичної цінності.

Наступний підхід, що розроблений Кожиним В.Я. Автор розглядає фінансову надійність страхової компанії як один з чинників, що визначає її фінансову стійкість. Треба відзначити, що методика має спільні риси з попередньою, зокрема сукупність складових показників коефіцієнту фінансової надійності, однак вони мають інший алгоритм розрахунку.

Перевагами методики можна визначити:

1) Методика розрахунку коефіцієнта ліквідності враховує ризиковість активів страхової компанії, що є важливим у забезпеченні її платоспроможності

2) Визначено напрямок позитивної динаміки до зростання значення коефіцієнту фінансової надійності.

Однак, наведена методика також не позбавлена недоліків:

1) Алгоритм розрахунку коефіцієнта платоспроможності не враховує особливості фінансового механізму функціонування страхової компанії. Він відображає лише рівень покриття власним капіталом страхових резервів, але страхова компанія зазвичай має також і інші зобов'язання (довгострокові, поточні).

2) Відсутня методика визначення ступеня ризику окремих видів активів.

3) Відсутнє нормативне значення, що позбавляє можливості порівняння страхових компаній за рівнем їх фінансової надійності.

Методика, що також входить до I групи розроблена Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [3]. Відповідно до цієї методики здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності та ліквідності. В основу покладено тести раннього попередження, за допомогою яких визначається рівень фінансової надійності страхової компанії. Тести раннього попередження передбачають розрахунок одинадцяти показників для страхових компаній з ризикового страхування і дев'ять – для компаній страхування життя.

Тести раннього попередження мають систему оцінок значень комплексного (інтегрального) показника фінансової надійності, а саме: стійкий, задовільний, граничний, незадовільний рівень фінансової надійності страхової компанії.

Тести раннього попередження, як методика оцінки фінансової надійності страхової компанії серед аналізованих, є найбільш завершеною, однак не позбавлена недоліків. Серед них, зокрема;

1) сукупність показників, що створюють систему показників оцінки фінансової надійності страхової компанії не відображають суттєвих властивостей досліджуваного явища. Співставлення сукупності показників визначених методикою з основними умовами забезпечення фінансової надійності страхової компанії у найбільш поширених підходах дозволяють стверджувати, що лише окремі з них здатні в повній мірі стати вимірником досліджуваного явища;

2) в літературі відсутній єдиний підхід до визначення рівня теоретичних значень показників, що є складовими узагальнюючого показника, що вимагає проведення ґрунтовного їх аналізу;

3) коефіцієнти важливості окремого показника в інтегральному показнику фінансової надійності страхової компанії не враховують особливостей функціонування компаній зі страхування життя;

4) 4-бальна система оцінювання не дозволяє врахувати динаміку рівня фінансової надійності страхової компанії.

Проведений аналіз методик розрахунку інтегрального показника фінансової надійності свідчить, що жоден з підходів не може бути використаний на практиці і кожен вимагає доопрацювань. Однак, на нашу думку, виходячи з вищесказаного, тести раннього попередження з точки зору правильності конструювання інтегрального показника

максимально наближенні до розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страховика.

Для досліджень науковців статистичної науки, що віднесено до II групи методик оцінки фінансової надійності страховика, притаманна єдина точка зору на розв'язання проблеми оцінки фінансової надійності страхової компанії. Зокрема, пропонуються такі показники як поточна надійність та надійність перестраховальної діяльності.

Недоліком такого підходу можна визначити:

1) Не визначено економічної суті досліджуваного явища - фінансової надійності страхової компанії;

2) Запропоновані показники не дозволяють цілковито виміряти всю багатогранність надійності фінансового стану страхової компанії, а можуть лише стати складовою системи показників. Показник поточної надійності відображає лише збитковість страхової суми, а показник надійності перестраховальної діяльності питому вагу страхових платежів переданих у перестрахування.

3) Неможливо порівняти показники надійності між страховими компаніями та еталоном через відсутність нормативних значень показників.

Науковці-страховики при формуванні системи показників оцінки фінансової надійності страхової компанії у своїх дослідженнях враховували теоретичні досягнення страхової справи та вимоги страхового законодавства.

Спільним недоліком для методик II групи є те, що неможливо визначити внесок кожного окремого показника у загальній оцінці досліджуваного явища та зростання кількості показників у системі зумовить неможливість формулювання однозначних аналітичних висновків і призведе до неможливості проведення порівнянь.

Аналіз праць науковців, методики яких віднесено до III групи дозволяє стверджувати, що їх дослідження в цьому напрямку знаходяться на початковому етапі. Цю групу складають переважно вчені-страховики, які на теоретичному рівні обґрунтували напрямки аналізу фінансової надійності страхової компанії [4].

Проведений аналіз методик оцінювання фінансової надійності страхових компаній дозволяє стверджувати, що жодна з них не відповідає вимогам систем статистичних показників, а тому не можуть бути використані на практиці.

Подальші дослідження у розв'язку окресленої проблематики мають бути спрямовані на досягнення поставленої мети, що передбачає розв'язок таких завдань:

- 1) аналіз показників, які увійдуть до загальної системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії;
- 2) обґрунтування системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії;
- 3) формування загального показника фінансової надійності страхової компанії, інформативного, доступного та зрозумілого для більшості суб'єктів ринку страхування життя і, в першу чергу, страхувальників.

Інформаційні джерела:

1. Жилякова О.В., Андрющенко І.С., Іванюта О.М. Реформування пенсійної системи України: євроінтеграційний вектор // World science № 12(28), Vol.2, December 2017. С. 12 – 17.
2. Основи актуарних розрахунків: Навчально-методичний посібник / За ред. чл. Українського товариства актуаріїв І.О. Ковтуна. – К.: Аперта, 2004. – 328 с.
3. Розпорядження Держфінпослуг «Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р., № 3755.– [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>.
4. Малинич Г. М. Методичні підходи до аналізу фінансової надійності страхових компаній: переваги та недоліки // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Секція: Економіка – 2009. – № 113-114. – С.87-91.